

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

februari 1 • 2021

ANALYS AV ROMERSKA SILVERMYNT

PRENUMERATIONSSEDLAR FRÅN 1700-TALET

WISBY SPRITVARUFÖRSÄLJNINGIS AKTIEBOLAGS PAPPERSPOLLETTER

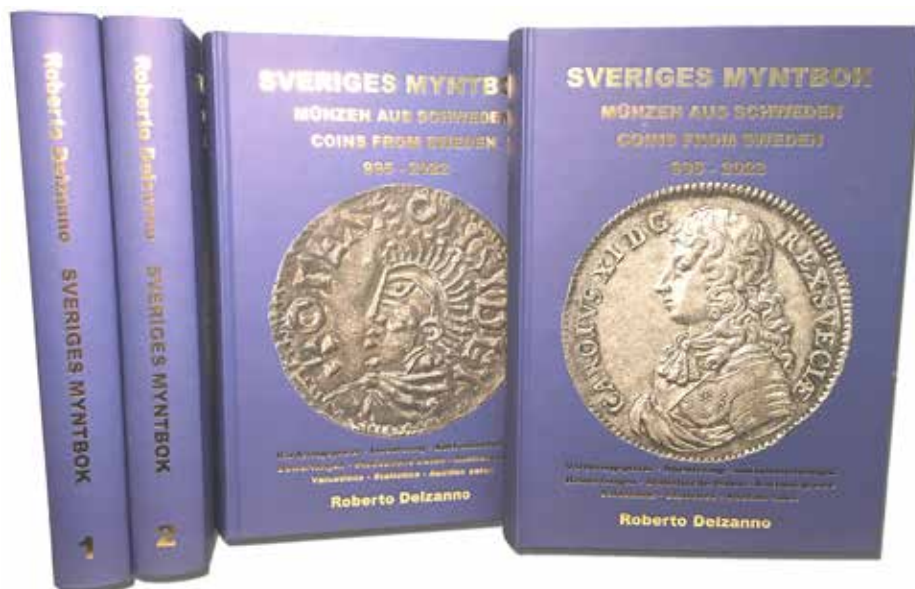
FORSKNINGSRESA TILL TALLINN

SNT-REGISTER 2020

30 SEK

SVERIGES MYNTBOK

Nominerad till bästa myntbok i världen!

SVERIGES MYNTBOK 995-2022

Två delar, färg, A4, ca 1.400 sidor, trespråkig, med konkordans till tidigare standardreferensverk. Omfattande variantbeskrivning, mängder med fördjupningsartiklar. Innehåller samtliga rikssvenska silver- och kopparmynt från vikingatid fram till idag, Sveriges besittningar samt Hessen-Kassel under Fredrik I:s tid (1730-1751), dessutom ett stort urval kungliga såväl som personmedaljer.
Totalpris 795:- för båda volymerna + frakt. Beställ via min hemsida delzanno.se.

NOMINERAD TILL VÄRLDENS BÄSTA MYNTBOK

SVERIGES MYNTBOK är tillagd till IAPN:s sk "shortlist for bookprice", omröstning och prisutdelning sker vid kommande konferens.

KURSLITTERATUR VID UPPSALA UNIVERSITET

SVERIGES MYNTBOK är tillagd som kurslitteratur vid Uppsala Universitet på masterkursen "Coins, economy and propaganda".

Roberto Delzanno

Numismatiker - Författare - Förläggare - 0708-865008
roberto@delzanno.se - www.delzanno.se

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

KANSLI OCH REDAKTION

Banérgatan 17 n b
11522 Stockholm
Tel. 08 - 667 55 98
info@numismatik.se
Måndagar kl. 10 - 12 och 13 - 16

Se www.numismatik.se
för info om ev. stängt kansli.

Plusgiro 150007 - 3
Bankgiro 219 - 0502
Svenska Handelsbanken

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Monica Golabiewski Lannby
monica@numismatik.se

PRENUMERATION

200 SEK / år (8 nr)
Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt.
Kom ihåg att
meddela adressändring!

SNT trycks med bidrag från
Gunnar Ekströms stiftelse för
numismatisk forskning samt
Sven Svenssons stiftelse för
numismatik.

Redaktionen ansvarar inte för ej
beställt material. Texter och bilder i
SNT lagras elektroniskt och publiceras
som pdf på föreningens hemsida.
Den som sänder manus till SNT
medger detta.

Register över alla artiklar och
notiser i SNT 1977 - 2020 finns i
sökbart pdf-format på hemsidan.

TRYCK

Pipeline Nordic AB

ISSN 0283-071X

VÅREN 2021

Föreningens aktiviteter

Vi ser fram emot ett 2021 då förhoppningsvis alla planerade numismatiska aktiviteter kan genomföras. SNF:s lokaler på Banérgatan i Stockholm renoveras under våren med början i januari. Det innebär att lokalerna inte kan nyttjas för föreningskvällar under åtminstone det första kvartalet 2021. Även kansliet är stängt men kan nås på info@numismatik.se.

NUMISMATISK BOKUTGIVNING 2020

Sverige. Per-Göran Carlsson & Birgitta Holm: *Se det stora i det lilla ... En reflektion i numismatikens universum.*

Roberto Delzanno: *Sveriges Myntbok 995-2020.* Del 1 och 2.

Bo Franzén, Gösta Hedegård & Roger Svensson: *Acta Monetaria Suecica. Sveriges handlingar om mynt, priser och ädelmetaller 1164-1318.* Säljs av SNF för 350 SEK, medlemmar 250 SEK.

Rune Ekre: *Om den medeltida myntningen i Lödöse.*

Bengt Gustaf Jonshult: *Kungl. Patriotiska Sällskapets medaljer och hedersbelöningar.* (Tryckår 2019)

Bengt Gustaf Jonshult: *Sällskapet Par Bricoles belöningar.*

Danmark. Gitte Tarnow Ingvardson: *Vikingskattens mennesker - Bornholmske sølvskatte som aktører i det økonomiske, sociale, kulturelle og symbolske felt fra ca. 850 - ca. 1150.*

Karsten Kold: *Anton Meybusch. Kongelig Hofmedaillør. Stockholm, Paris, København.* Säljs av SNF för 525 SEK, medlemmar 420 SEK.

Finland. Frida Ehrnsten & Liisa Kunnas-Pusa: *Finlands Mynthistoria. Landskapsinventeringen 2. Myntfynd från Karelen.*

FEBRUARI

23 Föreningskväll - tisdag

Plats Nola Myntklubb - www.infoom.se/nolamyntklubb -
Café UH, Örnsköldsvik

19.00 Föredrag av Bo Gunnarsson: *"Den fula ankungen". Om ett mer än tusen år gammalt numismatiskt objekt och hur slumpen i kombination med forskning kan bjuda på den ena överraskningen efter den andra!*

MAJ

13 Föreningskväll - torsdag

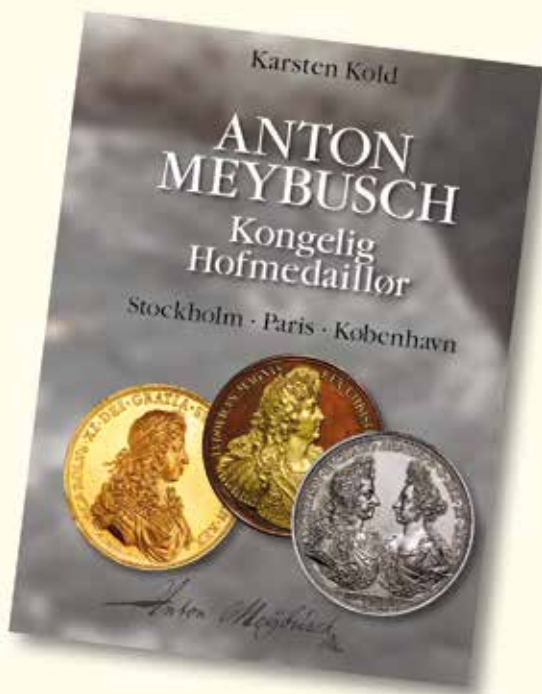
Plats Numismatiska klubben i Uppsala - www.nku.nu -
Gränbyskolans matsal, Uppsala

18.30 Föredrag av Bernt Thelin: *Papperspolletter.*

Med detta SNT-nummer följer ett inbetalningskort.
Använd det gärna när ni betalar medlemsavgiften för 2021.
Endast 200 SEK för vuxna medlemmar.
100 SEK för juniorer. 375 SEK för utomlands boende.

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Adress: Banérgatan 17 n b, Stockholm. T-bana Karlaplan; buss 4, 44, 76
Kansliet är öppet: måndagar kl. 10 - 12 & 13 - 16, om stängt se www.numismatik.se
Kansliet är stängt: midsommar - 1 september; jul- och nyårshelgerna
Hemsida: www.numismatik.se
SNT finns på Facebook

Karsten Kold skriver om
 "Kongelig Hofmedaillør"
 Anton Meybusch' produktion
 af mønter og medaljer samt
 ansættelsesforhold m.m. i
 Stockholm, Paris, København,
 England og Tyskland.
 320 sider – flot og rigt illustreret.

Pris: 375 kr.

For medlemmer af
 DNF: 300 kr.

Kan bestilles på:
 numismatik.dk

DANSK
 NUMISMATISK
 FORENING

MØNTSAMLERFORENINGEN AF 1885

INNEHÅLL SNT 1 • 2021 – februari

ARTIKLAR OCH NOTISER

	SID.
Analys av romerska silvermynt	5–8
Prenumerationssedlar med sigill	9
Hittills odokumenterade polletter i papper för Wisby Spritvaruförsäljnings Aktiebolag 1873–1917	10–11
Svensk Numismatisk Tidskrift – Register 2020	13–16
Forskningsresa till Tallinn	17–19

FASTA RUBRIKER

LOKALA NUMISMATISKA FÖRENINGAR & MYNTKLUBBAR I SNF.	12
PRESSKLIPP 1881.	12
PRESSGRANNAR.	12
NYTT OM BÖCKER – RECENSIONER – BOKTIPS – LÄSTIPS.	20–21
PERSONALIA. Kurt Hallström 1934–2020	22
AUKTIONER & MÄSSOR.	25
SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING.	26

OMSLAG

2020 års utkomna sex numismatiska skrifter utgivna i Sverige. Dessutom tillkommer tre med svensk beröring utgivna i våra grannländer. Alla skrifter har olika utgångspunkter i ämnet. Se listan med författare och boktitlar samt SNF:s försäljningspriser på sidan 3 i detta nummer. Förhoppningsvis utkommer ännu fler numismatiska verk under detta år. Åtminstone är flera under arbete som redaktionen fått kännedom om.

COLLAGE: REDAKTIONEN.

Analys av romerska silvermynt

Av Anders G. Nord & Kate Tronner

Romerska mynt är av flera anledningar ett av de största samlarområdena inom numismatiken. Mynten är mycket vackra och välgjorda. Myntningen pågick i nästan 800 år; under den republikanska eran, under hela kejsartiden samt efter det stora imperiets delning i Västrom och Östrom. Myntningen upphörde efter de stora folkvandringarna i Europa. (De skandinaviska länderna tycks dock inte ha påverkats av dessa.) Nominalvärde och årtal har inte angivits på mynten, men porträtt och inskriptioner gör det möjligt att ändå identifiera dem (Sear 1988; Metcalf 2016; Evensen 2019).

I en tidigare studie (Nord & Tronner 2020) analyserades 24 romerska bronsmynt med hjälp av ett svepelektromikroskop. Huvudmetallen var koppar; dessutom påvisades lägre halter av metaller som tenn, bly, antimon, järn, zink, mangan och även litet silver, men aldrig guld. Blyisotopanalyser genomfördes på tre av mynten. Resultaten visade att metallerna i mynten sannolikt härstammar från gruvor på Sardinien.

I föreliggande uppsats har författarna analyserat tio romerska silvermynt. Silvermynt är dess värre svårare att analysera. Under tillverkningsprocesserna anrikas nämligen silver i ytskiktet. Vår tidigare studie av 45 svenska silvermynt från Gustav Vasa till Carl XVI Gustaf visade att ytskiktets silverhalt vanligen var 10–40 procentenheter högre än i bulkmetallen (två sentida jubileumsmynt undantagna); se Nord & Tronner (2019).

Av denna anledning utfördes två analyser på varje romerskt silvermynt: en analys av ytskiktet och en andra analys på en liten yta där yt-

1. Vitellus Germanicus anno 69 e.Kr. Denarius (Sear 755). Frånsida. Segergudinnan sittande.

FOTO: A. G. NORD.

2. Faustina Junior 161–175. Denarius (Sear 1483). Åtsida.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND.

3. Gordianus III 238–244. Antoninianus (Sear 2432). Åtsida.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND.

skiktet skrapats bort så att bulkmetallens sammansättning kunde bestämmas. Vi uppskattar att det silverrika ytskiktet hade en tjocklek på cirka 0.1 mm. Rodrigues et al. (2011) har undersökt romerska silvermynt från Trajanus (98–117 e.Kr.). De anger en tjocklek på 0.1–0.2 mm för det silverrika skiktet, men deras undersökta mynt var svårt korroderade. På ett värdefullt mynt (Vitellus år 69 e.Kr.)

gjorde vi av förståeliga skäl bara en ytanalys. Mynten har analyserats på Stockholms universitet (Institutionen för materialanalys) med ett svepelektromikroskop (SEM) av fabrikat Hitachi TM-3000, utrustat med en så kallad EDX-enhet (Bruker Quantax 70) för mikroröntgenanalys (se Nord & Tronner 2019). Vid kvantifieringen har endast metalliska grundämnen medtagits – element som kol, syre, svavel, klor, fosfor med mera från smuts och korrosion har uteslutits vid kalkylerna. För varje analys har värdena normaliserats så att totalsammansättningen alltid blir 100% (viktsprocent). Analysresultaten presenteras i *Tabell 1*. Foton av tre mynt visas i *Fig. 1–3*.

För alla mynt dominerar silver i ytskiktet, men halten varierar inom vida gränser: 50–96% (viktsprocent), medelvärdet är 73%. Silverhalten i bulkmetallen är alltid omkring 10% lägre än motsvarande halt i ytskiktet. Detta är en intressant iakttagelse – skillnaden i silverhalt mellan yta och bulk är således *avsevärt mindre* än motsvarande differens för de svenska silvermynten från tidsperioden 1541–1963. Hade de romerska myntmästarna uppfunnit en bättre metod för att tillverka och stansa sina silvermynt? Den ojämna metallsammansättningen är emellertid slående. Andra egenskaper observerades, så före diskussionen infogas några uppgifter rörande utvinning av metaller i det forna romerska imperiet.

För att tillverka mynt krävdes förstås metaller. Dessa erhöles ur malm från ett otal gruvor inom det väldiga imperiet: Iberiska halvön, Frankrike, Alperna, Sardinien, Balkanhalvön och nuvarande Turkiet. Metallerna

Tabell 1. Analysdata för de romerska silvermynten. Sear = Nummer enligt myntkatalogen *Roman Coins* (Sear 1988). Analysvärdena i viktprocent (wt%). YTA avser ytanalys på en rengjord yta. BULK är analysresultat från en avskrapad liten yta.

Regent, årtal, Sear-nr, Diameter Ø (mm), ev. valör	Kval.	Aversens text (porträttbild finns alltid med)	Revers Bild och/eller text	Silver	Koppar	Guld	Bly	Tenn	Antimon	Järn	Mangan	Zink
Vitellius, Anno 69 Sear 755 Ø = 18 Denarius YTA (Anm. På detta dyrbara mynt gjordes ingen BULK-analys)	01	VITELLIUS GERMANICUS IMP	Segegudinnan sittande, ingen text	96.4	1.0	1.8	0.7	0	0	0.1	0	0
Trajanus, 98-117. Sear 989, Denarius Ø = 17 YTA	1	IMP TRAIANO AVG GER DAC??	OPTIMO PRINCIPI Genius stående	51.4	17.3	3.0	3.2	0.1	0	25.0	0	0
BULK	1			42.8	19.1	2.8	2.8	0.2	0	32.3	0	0
Faustina Junior, 161-175 Denarius Sear 1482 Ø = 17 YTA	1+	FAVSTINAE AVG PH? AVG FIL	..IAE PVBLICAE Laetitia stående	58.0	30.6	0.5	4.3	0.2	0.6	4.4	0.2	1.2
BULK	1+			48.8	38.3	0.5	5.1	0.3	0.7	4.7	0.3	1.3
Julia Manaena 230-235 Sear 2307 Denarius Ø = 18 YTA	1+	IVLIA MANAENA	FELICIT PUBLICA Felicitas stående	50.2	32.3	0.1	12.1	0.9	1.5	2.4	0.5	0
BULK	1+			37.4	44.2	0.1	12.5	1.6	1.5	2.2	0.5	0
Julia Manaena 230-235 Sear 2310 Denarius Ø = 18 YTA	1+	IVLIA MAMAEA	IVNO CONSERVATRIX Juno stående	92.4	4.8	0.1	1.8	0.8	0	0.1	0	0
BULK	1+			83.3	12.3	0.3	2.2	0.3	0.1	1.0	0.2	0.3
Gordianus III, 238-244 Sear 2432 Ø = 21 Antoninianus YTA	1+	IMP GORDIANUS PIVS ???	CONCORDIA MILIT Concordia sittande	86.5	11.7	0.4	1.2	0	0	0.2	0	0

BULK	1+					76.8	20.6	0.4	1.4	0.4	0.1	0.2	0.1	0
Philip I, 244-249 Sear 2536 Ø = 19 Antoninianus YTA	1	IMP PHILIPPVS AVG	FIDES EXERCITIS Fyra pelare		61.6	35.2	0.1	1.4	1.0	0	0	0.5	0.2	0
BULK	1				52.7	44.5	0.1	1.2	0.8	0.1	0.1	0.3	0.2	0.1
Gallus, 251-253 Sear 2777 23 mm Antoninianus YTA	1?	Otydligt porträtt och text	AETINITAS AVGG Man med glob(?)		76.1	16.2	0.1	5.8	1.6	0	0	0.1	0.1	0
BULK	1+				66.2	26.1	0.1	5.8	1.6	0	0	0.1	0.1	0
Postumus, 259-268 Sear 3111 Antoninianus Ø = 22 YTA	1	POSTVMVS AVG	HERC ?? DEV?? Hercules		65.0	27.8	0.4	4.7	1.6	0.1	0.1	0.2	0	0.2
BULK	1				57.8	35.7	0.4	4.3	1.5	0.1	0.1	0.1	0	0.1
Constantinus II, 337-361 Sear 3996 Ø = 18	1+	CONSTANTINUS P F AVG	Lagerkrans med text VOTIS XXX MVLTTIS XXXX		91.0	5.9	0.3	2.2	0	0	0	0.4	0.2	0
BULK	1+				87.8	7.4	0.4	2.9	0.2	0.2	0.2	0.6	0.4	0.1

Tabell 2. Resultat från blyisotopbestämning av fyra romerska silvermynt. Alla årtal AD (e.Kr.).

Regent	Regeringstid	206Pb/204Pb	207Pb/204Pb	208Pb/204Pb
Julia Manaea*	230–235	18.584	15.835	38.631
Gallus	251–253	18.494	15.549	38.401
Postumus	259–268	18.877	16.002	39.234
Constantinus II	337–361	18.587	15.725	38.780

*Myntet med 12.5% bly i bulkmetallen.

framställdes i bergsmanshyttor genom reduktion av malmen med träkol, kanske i en ugn försedd med en blästeranordning. Vanligtvis förekom flera mineral i varje malmfyndighet. Slutprodukten blev därför en blandning av olika metaller med okänd sammansättning. Vid denna tid fanns dock två metoder för att anrika de mest åtråvärda metallerna, det vill säga silver och guld. En sådan metod var *cupellering*. Metallblandningen upphettades, varvid mindre ädla metaller som koppar, bly, tenn, zink och så vidare oxiderade och bildade slagg som kunde tagas bort. Ur resterna kunde sedan silver och guld tillvaratas.

En annan metod var *cementering*, som torde ha uppfunnits i staden Sardes i Lydien (nuvarande västra Turkiet) omkring 600 f.Kr. Metallblandningen upphettades tillsammans med diverse salter och endast det ädla guldet förblev opåverkat och kunde därefter avskiljas. Metoderna var primitiva och svåra att reproducera – de gav naturligtvis ingen hundra procentig renhet. Många gånger kanske man nöjde sig med vad en silverrik malm gav efter reduktionen av malmen med träkol och använde sedan den erhållna metallblandningen för att tillverka silvermynt.

Ovanstående uppgifter torde förklara den stora variationen i metallsammansättning. Halterna av de oädla metallerna varierar kraftigt. Silverhalten i *bulkmetallen* ligger i området 37–88% med ett medelvärde på 62% (för 9 mynt). Kopparhalten i *bulkmetallen* ligger i området 7–44%, det vill säga det är mycket stora variationer. Guldhalt i bulken för de nio undersökta mynten är

intressant. Halten är omkring 2–3% för de tre äldsta mynten. Därefter blir guldhalt väsentligt lägre – sannolikt en följd av att man med tiden har lärt sig tillvarata det dyrbara guldet ur rågodset. Blyhalten i bulken ligger i området 1–12% (medelvärde 4.2%). Järnhalt är vanligen låg, utom för myntet från Trajanus (25% järn). Halterna av mangan, antimon och zink är genomgående låga. Zink är för övrigt en relativt lättflyktig metall vid de temperaturer det varit fråga om. Merparten av zinken har sannolikt sublimerat bort under processen. De två denarerna från kejsarinnan Julia Manaea har mycket olika metallsammansättning och har således framställts i skilda myntverk och regioner.

Fyra silvermynt har även blivit föremål för en så kallad blyisotopanalys. Ursprunget för blyet kan ofta fastställas genom dess isotopsammansättning (se Nord & Tronner 2020). Små prover filades av och löstes i koncentrerad salpetersyra, varefter blyets isotopsammansättning bestämdes med en masspektrometer av fabrikat Thermosience Element-XR vid ALS Scandinavia Laboratory i Luleå. Resultaten visas i *Tabell 2*.

Isotopdata för tre av mynten är tämligen lika. En sökning gjordes i databasen OXALID (Stos-Gale & Gale 2009), som innehåller uppmot tusen analysvärden för blymalmer inom det forna romerska riket. Mycket god överensstämmelse med erhållna analysdata erhöles för data gällande gruvor på Sicilien. De tre tidigare analyserade bronsmynten tycks också vara tillverkade av metaller från Sardinien.

Det fjärde silvermyntet, en antoninianus från kejsaren Postumus regeringstid, avviker från de övriga vad gäller blyets isotopsammansättning. En sökning i databasen visade att blyet sannolikt hade sitt ursprung i (nuvarande) Bulgarien. Silver förekommer ofta i blymalmer. Man måste dock beakta, att man kan ha smält ned gamla silvermynt vid tillverkning av nya.

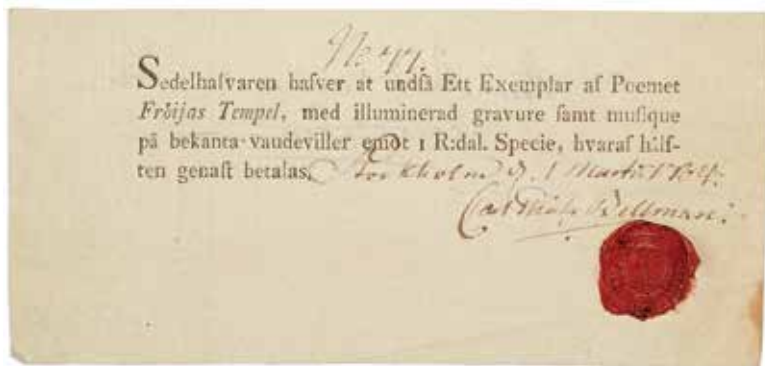
Avslutningsvis kan vi konstatera att det går att dra många slutsatser om mynten utifrån deras kemiska sammansättning. En undersökning av romerska guldmynt vore förstas också mycket intressant att kunna få genomföra.

Stort tack till Magnus Bergvalls Stiftelse för finansiellt stöd och till Gabriel Hildebrand för de två fotografierna.

Litteratur

- Evensen, A. 2019. *Ancient Romes by coins*.
 Metcalf, W.E. 2016. *The Oxford handbook of Greek and Roman coinage*. Oxford University press.
 Nord, A. G. & Tronner, K. 2019. Analys av svenska silvermynt. *Svensk Numismatisk Tidskrift* 2019:2 s. 40–43.
 — 2020. Analys av romerska bronsmynt. *Svensk Numismatisk Tidskrift* 2020:6 s. 135–138.
 Rodrigues, M. et al. 2011. Metallurgical analyses of silver coins of Trajan. *Journal of analytic Atomic spectroscopy* 26, s. 984–991.
 Sear, D.R. 1988. *Roman coins and their values*. Spink Co. London.
 Stos-Gale, Z. A. & Gale, N. H. 2009. Metal provenancing using isotopes and the Oxford archaeological lead isotope database (OXALID). *Archaeological and Anthropological Science* vol. 1, s. 195–213.

Prenumerationsmeddelanden med sigill

Prenumerationsmeddelande 77 undertecknad av Bellman gällande poemet *Fröijas Tempel*. Baksidan visar att den är adresserad till "Herr justitiarien Segerström". Lars Segerström var justitiarie vid hallrätten fram till 1785. Mått 165×70 mm.

CARL MICHAEL BELLMAN (1740–1795) hade för avsikt att låta trycka sitt poem *Fröijas Tempel* och gav för detta ändamål ut en tryckt prenumerationsmeddelande om 1 riksdaler specie år 1784. Det var kostnaden för ett kommande exemplar. Han undertecknade med sin egen namnunderskrift och sin egen sigillstämpel. Priset var detsamma som för den av Bellman året innan utgivna *Bacchi Tempel*. Den nya diktsamlingen, *Fröijas Tempel*, skulle ha givits ut i femhundra exemplar om tryckningen blivit av.

Sedelns lackstämpel, blott 10 mm i diameter, visar inom en krönt oval ett berg kring vars topp ses bokstäverna Es och Sm, nedan ett B. Därunder den tyska devisen: GOTT LASS UNS LEBEN (= Gud låt oss leva). Själva medaljongen tycks vara omgiven av en vinlövskrans. Den är snarlik hustrun Lovisas sigill med endast B (eller LB i enkelt monogram?) i mitten.

Jonshults (2013) mycket rimliga tolkning är att 'Es' står för 'Equestris' (= riddare) och 'Sm' för 'Sigillum' som tillsammans med 'B' i översättning blir: 'Sigill som tillhör riddaren Bellman'. De två latinska orden förekommer på äldre sigill, exempelvis har Serafimerorden inskriften: SIGILLUM ORDINIS EQUESTRISSERAPHINORUM. I Bellmans fall gäller det väl hans fiktiva ordenssällskap Bacchi

Orden. I en notis i Inrikes Tidningar den 5 september 1785 under rubriken "Diverse Kungörelser" finns följande annons för prenumerationen:

"Den benägenhet, hwarmed det Allmänna behagat emottaga Poemet Bacchi Tempel, har upmuntrat Författaren til utgifwande af Poemet Fröjas Tempel kallat, til hwilket kostsamma Förlag å enahanda fått öppnas Prenumeration, och hwarom framdeles i Tidningarne vidare skal tillkänna gifwas. De som från landsorterna med Författaren behaga correspondera och sig til

Prenumeration anteckna, torde ju förr dess häldre sig anmäla, i anseende til en Uplaga af wid pass 500 exemplar."

Prenumeration innebär förhandsbetalning av planerad utgivning med viss förtjänst för säljaren. Många år tidigare hade Olof von Dalin (1708–1763) utkommit med första bandet i tredje delen av sin *Svea Rikes Historia*. Prenumerationsmeddelandet daterat den 20 mars 1760 gällde priset sex plåtar och är stämplat med hans krönta vapensköld i lacksigill. En plåt var benämningen på sedeln i valören 6 daler km.

De båda prenumerationsmeddelandena såldes på Stockholms Auktionsverket den 18 september 2012. Bilderna är hämtade från deras hemsida.

Monica Golabiewski Lannby

Litteratur

Afzelius, N.: *Fröjas Tempel och Spinnhuset. Bellmansstudier* 11 s. 88–89.

Jonshult, B.: *Bellmans sigill. Hwad Behagas. Bellmanssällskapets medlemsblad* 2012:2–3 s. 19–21.

— *Bellmans sigill i ny tolkning. Hwad Behagas. Bellmanssällskapets medlemsblad* 2013:1 s. 9–10.

Av Olof von Dalin den 20 mars 1760 undertecknad och sigillerad prenumerationsmeddelande för första bandet i tredje delen av hans *Svea Rikes Historia*. Mått 130×105 mm.

Hittills odokumenterade polletter i papper för Wisby Spritvaruförsäljnings Aktiebolag 1873–1917

Av Torbjörn Sundquist

Pappers- och metallpolletter för vin- och spritbolag i Stockholm har förtjänstfullt publicerats av Eva och Ian Wiséhn i *Svensk Numismatisk Tidskrift* 1997:1 och av Monica Golabiewski Lannby och Ian Wiséhn i boken *Stockholmspolletter* (2010).

Där säges att få papperspolletter är bevarade till våra dagar. Speciellt från andra städer än Stockholm. Det är därför roligt att kunna presentera några tills nu för samlare okända polletter från Visby på Gotland.

Wisby Spritvaruförsäljnings Aktiebolag bildades 1873 och var verksam fram till 1917 och hade ett av sina försäljningsställen på Adelsgatan i Visby. År 1917 övergick all vin- och spritförsäljning i statens regi genom monopolisering. AB Vin- & Spritcentralen, som bildades samma år, fick nu ansvar för all försäljning av vin och sprit genom systembolagen spridda över landet.

Hantering av buteljer var en viktig del av en vin- och spritförsäljares verksamhet ända fram till långt in på 1900-talet. Buteljer var en kostsam produkt. Det var därför viktigt att genom pantning återfå sina egna tom-buteljer för återanvändning. Det var orsaken till att polletter tillhandahölls för kunderna då de pantade flaskor. Dessa polletter kunde sedan användas vid förnyade inköp.

Wisby Spritvaruförsäljnings Aktiebolag utgav, av vad jag har kunnat belägga, två olika papperspolletter med valörerna 15 och 20 öre. Polletterna är åttkantiga med storleken 4×2 cm med text inom svart ram. 15-örespolletten är i grågrön färgton med texten:

1. Wisby Spritvaruförsäljnings Aktiebolags polletter 15 och 20 öre. Mått ca 4×2 cm. Privat ägo.

FOTO: FÖRFATTAREN.

SPRIT-BOLAGET/öre 15 öre./WISBY. och 20-örespolletten är i rosa färgton med texten: SPRIT-BOLAGET/öre 20 öre./WISBY.

Papperspolletterna trycktes vid företaget Paragon i Stockholm. *Se bild 1*. Ett bevis på polletternas sällsynthet är att de saknas i Kungl. Myntkabinetts stora samling av papperspolletter. Jag har lyckats hitta Visbypolletterna i ett arkiv på Landsarkivet i Visby efter en privatperson, Artur Reinhold Kristiansson, sjöman och arbetsförman (född 1864 i Klinte på Gotland, dödsdatum okänt). *Se bild 2*.

Av styrelseprotokoll för Wisby Spritvaruförsäljnings Aktiebolag från januari 1917 framgår att 1 liter (hel-butelj) värderas till 20 öre och ½ liter (halvbutelj) till 15 öre. För jämförelsens skull så kan här nämnas att ½ liter Pilsnerdricka 1917 kostade 20 öre och då är flaskans pris inte inräk-

nat. Det innebär att tomflaskans pris är i paritet med värdet på innehållet i detta fall. Då blir det begripligt att tomflaskors värde är av stor betydelse.

Då jag på CfN (Centrum för Näringslivshistoria, Bromma, Stockholm) studerade arkivhandlingar rörande Wisby Spritvaruförsäljnings Aktiebolag 1873–1918 hittade jag följande lilla inblick i bolagets verksamhet, som kan vara värt att förmedla.

Stämmoprotokoll är vanligtvis rätt tråkig läsning, men ett protokoll från 20 februari 1893 stack ut. Där fanns en vacker bild på en konjaksetikett som fångade mitt intresse. Bolagsstyrelsen hade givit i uppdrag åt Litografiska Aktiebolaget i Norrköping (verksam 1858–1913) att utforma en etikett för JULES ROBIN & Cie, vars konjak Wisby spritbolag skulle saluföra. Nu hade förslaget kommit för godkännande och ett exempel på etiketten inklustrats i protokollet. *Se bild 3*.

Etiketten godkändes och prydde konjaksflaskorna som såldes i Visby. Konjaken importerades på fat från Frankrike och tappades på flaska i Visby.

Källor

Arkivhandlingar ”Spritförsäljningsaktiebolaget i Visby 1873–1918”, CfN (Centrum för Näringslivshistoria), Bromma.

Artur Reinhold Kristianssons arkiv, Landsarkivet, Visby.

Golabiewski Lannby, M. & Wiséhn, I.: *Stockholmspolletter*. Stockholm 2010.

Wiséhn, E. & I.: *Vinhandelspolletter från Stockholm*. 1. *SNT* 1997:1 s. 4–14.

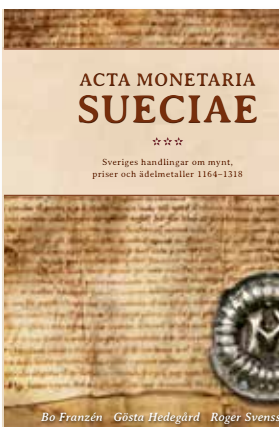
2. Ur Artur Reinhold Kristianssons arkiv i Landsarkivet, Visby.

FOTO: LANDSARKIVET, VISBY.

3. Sida ur Wisby Spritvaruförsäljnings Aktiebolags styrelseprotokoll 20 februari 1893 i CFN (Centrum för Näringslivshistoria).

FOTO: FÖRFATTAREN.

350 SEK ordinarie pris
250 SEK medlemspris
+ ev. porto

ACTA MONETARIA SUECIAE

Sveriges handlingar om mynt, priser och ädelmetaller 1164-1318

Av Bo Franzén, Gösta Hedegård & Roger Svensson

366 sidor med Sveriges äldsta skriftliga dokument över mynt, priser och ädelmetaller.

526 brevposter från databasen Svenskt Diplomatarium Huvudkartotek översatta från latin till svenska.

Urkunder som beskriver donationer, testamenten, jordskiften, kyrkliga och kungliga påbud, köp, pantsättningar m.m.

I dokumenten finns priser och olika värdeenheter såsom vägt i mark silver eller räknat i mark penningar.

Beställs hos: info@numismatik.se

Arkeologerna vid SHM

meddelade den 9 november 2020 att de påträffat en silverskatt i samband med arkeologisk undersökning av en gård från vikingatiden i Viggbyholm i Täby, Uppland. Skatten innehåller hals- och armringar samt flera silvermynt omgjorda till hängen – ett av mynten är normandiskt.

Föremålen är lämnade till Acta Konserveringscentrum AB. Fyndet kommer därefter att publiceras. Se mer här: arkeologerna.com/vikingatida-silverskatt-funnen-i-taby.

The Guardian

rapporterade den 9 december 2020 om 64 tudormynt funna av en familj i trädgården. Se: www.theguardian.com/science/2020/dec/09/tudor-coins-dedicated-to-three-of-henry-viii-wives-found-in-family-garden. Fyndet informerades vidare av *Oxford University Numismatic Society* på facebook.

FOTO: TRUSTEES OF THE BRITISH MUSEUM/PA.

SNT-register

Sedan 1990 har register över föregående års artiklar och notiser i SNT presenterats i februarinumret.

På SNF:s hemsida – www.numismatik.se – finns titel- och författarregister i sökbart pdf-format ända från 1977 till och med 2020.

Också en myntsamling

Från Varberg skrifer en korrespondent till Göteborgs-Posten:

Från andra orter omtalas, att falska silfverpenningar äro i rörelse, men här har veterligen på senare tiden ingen sådan uppmärksamhets, om man undantager en klanglös 25-öring, hvars falskhet dock vid närmare undersökning berodde på en spricka i godset.

Deremot var jag nyligen i tillfälle att skåda en artig samling gamla sedlar, till största delen falska, hvilka påträffades i en afliden tjenstemans sterbhus och som han under sin tjensteutöfning lagt embargo på. Der voro sådana, som ritats för hand och litografierats, några förvillande lika äkta, andra så påtagligen falska, att man icke förstår, huru man ens velat försöka en utprängling, och dock lär hela samlingen hafva sin serskilda rättegångshistoria.

Jag nämner *gröna 10 rdr banco* från 1838 och 1839, efterapade Östgöta Banks, ljusa tior riksmünt från 1860 och 1861, föreställande *Örebro Enskilda Banks tior*, undertecknade med sådana direktörsnamn, som t.ex. Rantzow, Wellerding, Gillemout, *Stora Kopparbergs läns och Bergslags tvåor banco* från 1838; lägger man härtill en s.k. *Hammar-sköldare** från 1849 à tjugo rdr banco, ett qvitto från "Rikens ständers Banco" af år 1784 à 2,300 Rdr Sp., som "*Kongl. General Assistance Contoiret*" der deponerat samt en Nijo Daler K.M:t af år 1774 med åsatt löfte om 40,000 dalers belöning för den, som upptäcker denna sedels efterapning, så får det medgifvas, att samlingen är ganska reputerlig. De senast nämnda äro likväl äkta och förlora ej derpå såsom kuriositeter.

Notis i Göteborgs-Posten
den 28 juni 1881

* Brukssedel från Skultuna bruk med bruksägaren Carl Wilhelm Hammar-skölders underskrift.
Red.

Alingsås Numismatiska Förening
Edshultsvägen 20
441 96 Alingsås

Falu-Borlänge Myntklubb
www.fb-myntklubb.se

Göteborgs Numismatiska Förening
www.gnfinfo.se

Halmstads Myntklubb
Östra Infarten 4
31331 Oskarström

Kalmar Myntklubb
www.kalmarmyntklubb.se

Katrineholm Flen Vingåker Myntklubb
www.kfvmynt.se

Myntklubben Skilling Banco
www.mksb.se

Nola Myntklubb, Örnsköldsvik
www.infoom.se/nolamyntklubb

Norrköpings Myntklubb
www.norrkopingsmyntklubb.se

Numismatiska Föreningen i Hässleholm
www.myntforeningen.se

Numismatiska klubben i Uppsala
www.nku.nu

Samlarföreningen Klave
Oskarsgatan 12
331 41 Värnamo

Samlarklubben Numis
www.numisskelleftea.se

Sigtuna Myntklubb
www.sigtunamyntklubb.se

Stockholms Myntklubb
www.stockholmsmyntklubb.se

Strängnäs Myntklubb
ga@aotn.eu

Svenska Pollett-föreningen
www.pollett.se

Sävsjö Myntklubb
Parallellgatan 19
57633 Sävsjö

Södra Dalarnas Myntklubb
medlem.spray.se/sdmyntklubb

Vetlanda Numismatiska Förening
Ölandsgatan 7
57437 Vetlanda

Villstadortens Myntklubb
Hedvägen 4
31433 Hyltebruk

Westerbergslagens Myntklubb
Flatenbergsvägen 4
77734 Smedjebacken

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

REGISTER 2020

SNT samt artikel- och författarregister finns i pdf-format
på Svenska Numismatiska Föreningens hemsida:
www.numismatik.se

ARTIKLAR OCH NOTISER

	NR	SID.
Audy, Florent Kungliga Myntkabinettets premonetära samling är digitaliserad	7	164–166
Björk, Jan-Olof Ove Karlsson 1958–2019 (<i>Personalia</i>)	1	11–13
Några rader om grosshandlaren och storsamlaren Israel Berghman	2	40–42
Falska mynt från Vasatiden	3	62–64
Om tung kassaskåpsflytt, försvunnen glas-servis och apparat som automatiskt islår den erforderliga kvantiteten spirituosa ...	6	132–133
SNF:s årsmöte i Linköping den 26 september 2020 (<i>& Roger Svensson</i>)	8	181–184
Carlberg, Dan Börje Rådström 1924–2019 (<i>& Bernt Thelin</i>) (<i>Personalia</i>)	5	116
Rar klipping avslöjad som falsk	6	139–140
Carlsson, Per-Göran Samlarprofilen Björn Tarras-Wahlberg	1	18
Numismatisk Orden och J. Pedersen Mynthandels tidiga auktionskataloger	4	90–91
Castenhag, Lennart Arboga kopparmyntverk 1626–1628	3	57–61 + omslag
Dyrhaug, Sverre Formannsskifte i Norsk Numismatisk Forening	5	116
Eriksson, Lennart Gåttfullt föremål (<i>Frågespalten</i>)	8	185
Golabiewski Lannby, Monica Skara biskopsstift var först och störst	1	21
Svenska Fornminnesföreningen 150 år	1	23
Visdom och lycka [spelpenning]	2	47
Kort om myntningen i Landskrona	3	64
Ulla Westermark har avlidit (<i>Personalia</i>)	3	69
Kongl. Mynthuset 1696–1790	5	114
Nya gamla guldgubbar	6	127
Rydö-sedlar än en gång	6	134 + omslag
Engelska kaffepolletter från 1600-talet	6	141
1520 – Stockholms blodbad	7	151
Inte enda kaningömmen	7	167
Carl Gustaf Fehrman	8	187
Gonelius, Caroline Hyperinflation – Ofrivilliga miljonärer och värdelösa pengar (<i>Ny utställning</i>)	8	186–187

Gunnarsson, Bo		
<i>Jens Christian Moesgaard</i> – ny professor i numismatik vid Stockholms universitet	2	37
<i>The Sword of the State</i> – symbol som väckte intresse!	2	38–39
En missad silverdollar ...	5	110–111
Dublinmynt från ovanlig myntmästare – SVEINN	7	160–161 + omslag
Gustavsson, Bo		
Medaljer med Bältespännarmotiv (<i>& Jan Westin</i>)	2	33–36
Ett "medaljärende" inom Göteborgs Läkaresällskap	6	129–131
Hemmingsson, Bengt		
De största guldmynten från 1500- och 1600-talen	1	5–10
Appelgren och tabellstriden	5	115
Carl Hårleman och dukaterna av guld från Ädelfors	7	162–163
Klippt klipping (<i>Frågespalten, svar</i>)	7	169
Holmberg, Kjell		
Karl Knutsson Bondes mynt från Söderköping 1453–57 och 1464–65	4	81–84 + omslag
Hyötyniemi, Yrjö		
Kengispolletter – en efterlysning (<i>Till läsekreten</i>)	6	143
Jansson, Ronny		
Föreningskvällar utanför Stockholm (<i>& Ingemar Svenson</i>)	8	184
Lagerqvist, Lars O.		
Gustav Eriksson (Vasa) och Hedemora myntverk	5	105–109 + omslag
Bengt E. Hovén 1944–2020 (<i>Personalia</i>)	6	141
Larsson, Anton		
Uddevalla museum: Bidrag till Bohusläns och Dalslands myntfynd	5	112–114
Larsson, Leif		
"Tobakskungen" [Medalj]	4	89
Liwendahl, Lars		
En riktig storsamling av stämpelpapper, charta sigillata och stämpelmärken	2	43–45
Marknäs, Samuel		
<i>Hard Times Tokens</i> : En inofficiell valuta från osäkra tider	8	188–189
Moesgaard, Jens Christian		
Kurs om mynt som arkeologisk och historisk källa på Stockholms universitet	5	119
I skyggen af 500-årsjubilæet for blodbadet i Stockholm: status på forskningen i Christian II's klippinge	7	153–159
Nilsson, Harald		
Ulla Westermark 1927–2020 (<i>Personalia</i>)	4	92–93
Nord, Anders G.		
Analys av romerska bronsmynt (<i>& Kate Tronner</i>)	6	135–138
Sundquist, Torbjörn		
Nicolaus (Nils) Keder	5	117
Svenson, Ingemar		
Myntutgivning 2019 (<i>Nytt om mynt</i>)	1	13
Gåva från Bjarne Ahlströms minnesfond	3	72
Föreningskvällar utanför Stockholm (<i>& Ronny Jansson</i>)	8	184
Svensson, Roger		
Digitaliseringens konsekvenser för myntauktioner	4	85–88
Strategier för effektiva myntindragningar (<i>& Andreas Westermark</i>)	8	177–180
SNF:s årsmöte i Linköping den 26 september 2020 (<i>& Jan-Olof Björk</i>)	8	181–184

Theelin, Bernt Börje Rådström 1924–2019 (<i>& Dan Carlberg</i>) (<i>Personalialia</i>)	5	116
Tronner, Kate Analys av romerska bronsmynt (<i>& Anders G. Nord</i>)	6	135–138
Westermark, Andreas Möte med Numismatiska Föreningen i Finland Strategier för effektiva myntindragningar (<i>& Roger Svensson</i>)	1 8	17 177–180
Westin, Jan Medaljer med Bältespännarmotiv (<i>& Bo Gustavsson</i>)	2	33–36
Widell, Magnus Pollett från KA 2 i Karlskrona	4	89
Östberg, Kerstin I december 2021 kommer FIDEM:s XXXVI kongress att hållas i Japan	7	159

Utan angiven författare

Dyrbart fynd och en sann sägen (<i>Pressklipp 1867</i>)	1	10
Kungl. Myntkabinettet har fått ny museichef (<i>Meddelande från KMK</i>)	1	23
Svärdsmedaljen (<i>Pressklipp 1850</i>)	2	42
Slitning på guldmynt (<i>Pressklipp 1883</i>)	3	61
Automathandeln har ökat efterfrågan på 5-öringar (<i>Pressklipp 1962</i>)	4	84
Årsmötet 2020 framskjutet! (<i>Föreningsmeddelande</i>)	4	93
Besökstips för er som kommer till årsmötet redan på fredan!	5	118
Blindmynt på export (<i>Pressgrannar</i>)	6	140
Guldskatt i Israel (<i>Pressgrannar</i>)	6	140
Gamla gula ettor (<i>Pressklipp 1876</i>)	6	143
Sven Kulle (<i>Pressklipp 1910</i>)	7	161
Ekonomiska museet blir en plats för ekonomiskt lärande	7	166
Nytt skattfynd (<i>Pressgrannar</i>)	7	167
Lättare finna artiklar i Myntstudier (<i>Lästips</i>)	7	167
Klippt klipping (<i>Frågespalten, fråga</i>)	7	169
Döde i Stockholm & Skuldfordrings=Mål [Carl Gustaf Fehrman] (<i>Pressklipp 1799</i>)	8	187

NYTT OM BÖCKER – RECENSIONER

	NR	SID.
Dzmitry Huletski & Slavomir Liszewski: Lithuanian counterstamps 1421–1481 on the Golden Horde's Silvers. 2019. (<i>Roger Svensson</i>)	1	19
Clare Rowan: From Caesar to Augustus (c. 49 BC–AD 14). Using Coins as Sources. 2019. (<i>Andreas Westermark</i>)	2	46–47
Stein A. Evensen: Ancient Rome by Coins. 2019. (<i>Rolf Sandström</i>)	3	70
Bengt Holmén: Gunnar Holsts Stiftelse för Numismatik 1991–2015. 2019. (<i>Curt Ekström</i>)	3	71
Frida Ehrnsten & Liisa Kunnas-Pusa: Finlands Mynthistoria Landskapsinventeringen I. Myntfynd från Nyland. 2017. (<i>Cecilia von Heijne</i>)	4	94–95
Esko Tikkanen: Silver Coins of the Indian Sub-Continent from 499 until 1947. 2014. (<i>Per-Göran Carlsson</i>)	6	144–145
Monica Golabiewski Lannby: Kung Knut Eriksson och penningarna. 2019. (<i>Bengt Hemmingsson</i>)	8	190–191

BOKTIPS – LÄSTIPS

	NR	SID.
Maria Vretemark: Katalog till utställningen kristna vikingar i Varnhem på Kata gård i Varnhem invigd och öppnad 7 maj 2017. 2018.	1	19
Nanouschka Myrberg Burström: Det kontantlösa Sverige. <i>Svenska Dagbladet</i> . 2020.	2	47
Pia Bengtsson Melin & Kenneth Jonsson: Medeltida kollekttavlor från Gotland. <i>Myntstudier</i> 2019:2.	2	47
Lars Liwendahl: En vandring i bältespännarfilatelins värld. <i>Samlarföreningen Bältespännarna</i> . 2015.	2	47
Michael M. Zagorowski: Münzenprägung im Getto Lodz: Mark-Quittungen von Litzmannstadt. <i>Geldgeschichtliche Nachrichten</i> . 2020.	4	95
Roger Svensson: Gesell-pengar kan få fart på hela ekonomin. <i>Expressen</i> . 2020.	4	95
Per-Göran Carlsson & Birgitta Holm: Se det stora i det lilla ... En reflektion i numismatikens universum. 2020.	5	117
Gitte Tarnow Ingvardson: Vikingskattenes mennesker. Bornholmske sølvskatte som aktører i det økonomiske, sociale, kulturelle og symbolske felt fra ca. 850–ca. 1150. Numismatisk avhandling. 2020.	6	145
Populär Arkeologi 2020:4.	6	145

VÄLKOMMEN SOM MEDLEM I SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN 2021!

Årsavgiften är fortsatt 200 SEK, 100 SEK för juniorer, 375 SEK för utomlands boende. Som medlem erhåller du:

- Svensk Numismatisk Tidskrift (SNT) som utkommer med åtta nummer per år.
- Gratis radannons i SNT (cirka tre rader) om att köpa, sälja eller byta samlarobjekt.
- Numismatisk litteratur till rabatterat pris.
- Prenumeration på Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad (NNU) till rabatterat pris.
- Rätt att bjuda på föreningens auktioner.
- Rätt att bjuda på auktioner anordnade av övriga medlemsföreningar i Nordisk Numismatisk Union.

Du är också välkommen till våra föreningskvällar! För aktuellt program se SNT samt: www.numismatik.se

Hos oss hittar du även ett av Nordens största specialbibliotek i ämnet numismatik.

På kansliet finns föreningens egna bokutgåvor i ämnet numismatik att köpa på plats.

Kansli och redaktion har öppet måndagar kl. 10.00 – 12.00 & 13.00 – 16.00

Telefon: 08 – 667 55 98

info@numismatik.se

Banérgatan 17 n b

11522 Stockholm

FORSKNINGSRESA TILL TALLINN

Av Kent Bengtsson & Bo Gunnarsson

Under tecknade företag år 2019 en forskningsresa till Tallinn för att studera några utvalda vikingatida fynd dels på Historiska Museet (*Eesti Ajaloomuuseum*), dels i Tallinns Universitets studiesamlingar (*Archaeological Research Collection of Tallinn University*). Syftet var att hämta information och fotografera mynt till det pågående arbetet med en monografi över Sven Estridsens mynt (Kent Bengtsson) och att dessutom klara ut ett flertal problem relaterade till Brita Malmers efterlämnade manuskript *Serpents and Crosses* (Bo Gunnarsson). Resan var till delar finansierad via bidrag från Gunnar Ekströms stiftelse för numismatisk forskning och Sven Svenssons stiftelse för numismatik. Nedan följer två rapporter kopplade till resan.

SVEN ESTRIDSEN

För några år sedan ställdes frågan om att revidera Peter Haubergs bok om den danska vikingatiden – *Myntförhold og Udmyntninger i Danmark indtil 1146* (1900) – och undertecknad tog då på sig att gå igenom regenten Sven Estridsen. Efter en hel del arbete är nu huvudkatalogen i stort sett klar. Nu återstår att undersöka publicerade skattfynd och att registrera nyare lösfynd för att kunna attribuera och datera typer. För en del typer kommer det att vara i stort sett omöjligt att lyckas, eftersom antalet mynt är så få, men för de vanligare typerna ser det ganska bra ut.

Som en del i inventeringen söktes medel ur Sven Svenssons stiftelse för att finansiera en resa till Estland. Till-

Hbg 61.¹ Vikt 1,08 g, diameter 17,2 mm.

Ny typ. Vikt 0,98 g, diameter 17,7 mm.

sammans med Bo Gunnarsson som stod för en utomordentlig guidning, blev resan en veritabel succé.

Estland är ett av de mest intressanta länderna med tanke på att de har en mängd sena fynd från vikingatid – tidig medeltid. Fynden är också välpublicerade, tack vare Arkadi Molvögin, Mauri Kiudsoo och Ivar Leimus. Det gjorde det förhållandevis enkelt att sortera ut typer som var intressanta att bese och fotografera. Vi såg en hel del intressanta mynt. Bland annat fanns en koppling mellan en mycket sällsynt Sven Estridsen-typ, Hauberg (Hbg 61) och en helt ny typ med en byst på åtsidan. Kopplingen gör att dateringen på Hbg 61 blir >1050. Typerna Hbg 60, Hbg 61 och den nya typen får också flyttas från Jylland till östra Danmark, eftersom samtliga viktiger ligger över eller runt 1 gram.

Tack vare våra värdar fick vi också se nyare fynd med ett stort antal

okända mynt. Bland annat fick vi se en troligen ny typ från Knut den helige från Lund.² Av de inför mötet önskade mynten var det egentligen bara mynten ur fyndet från Vao som inte kunde ses, eftersom fyndet befinner sig på annan ort i Estland.

Vi kunde också hjälpa till att göra en del korrigeringar av bestämmingar. I arbetet med att gå igenom fynd ställs man ofta inför val som är svåra när det gäller att bestämma vilken typ det är. Ett vanligt fel gällande de danska mynten är när det gäller till exempel Sven Estridsen att se skillnaden mellan Hbg 8 och Hbg 11. Två mynt från Linnakse utgör exempel på detta.³ Åtsidesmotiven är snarlika och om präglingen är lite sliten eller kanske felslagen kan det lätt bli fel. Gränsdragningen är inte alltid enkel och det är intressant att se en attributering som i fallet Kose nr 1712 som anger Hbg 58 åtsida och 56 frånsida.⁴

Hbg 8.

Hbg 56.

Hbg 11.

Hbg 58.

Hbg 13.

Hbg. Viborg, ny typ.¹⁰

Bestämningen i detta fall var helt rätt vad det gällde åtsidan. Det var samma stamp som avbildas i Hbg som nr 58. Både typen Hbg 11 och Hbg 58 är så kallade mulor mellan två typer. De är alltid utomordentligt viktiga mynt, eftersom de anger att två typer (eller flera) sannolikt har präglats på samma ort⁵ och kan dessutom ange en kronologi om någon av typerna kan dateras. I fallet Hbg 11 är en åtsidesstamp från Hbg 8 kopplad till en frånsidesstamp Hbg 13 och eftersom denna typ med E längs korset på frånsidan har ett tidigaste tillförlitligt *tpq* till 1056⁶ blir dateringen på den senare typen och ”mulan” Hbg 11 cirka 1056.

För typen Hbg 58 är kopplingen en åtsida som ser ut som Hbg 56,⁷ som har en extremt sällsynt frånsida med ett motiv liknande frånsidorna på ormmynnen från Lund. Denna frånsida är i sin tur kopplad med en stamp med Guds Hand på åtsidan. Som en ytterligare komplikation är den senare åtsidesstampen eftergraverad och försedd med en inskription *PAX* och kopplad med en ny men liknande frånsida. Att det är samma stamp trots eftergraveringen råder det inga tvivel om. I de flesta fall är

således attribueringen till Hbg 11 och 58/56 lite olycklig när det är typerna Hbg 8 och Hbg 56, som är den rätta typbestämningen.⁸ Därför föll min förhoppning över att få rätsida på just Hbg 58.⁹

Oavsett resultatet från just denna typ var resan förträfflig. Vi fick ett gott resultat med en hel del nytt material att jobba med. Vi vill gärna tacka Sven Svenssons stiftelse för bidraget till resan och naturligtvis riktar vi också ett stort stort tack till våra värddar Ivar Leimus och Mauri Kiudsoo.

Kent Bengtsson

Noter

- ¹ Samtliga fotografier, Bo Gunnarsson. Mynten återgivna förstörade ca 1,5 ggr.
- ² Bestämningen är preliminär och typen avbildas inte här i avvaktan på publicering av Ivar Leimus och Mauri Kiudsoo.
- ³ Linnakse har 2 mynt angivna som Hbg 11 men är Hbg 8.
- ⁴ Koose 1712, med all säkerhet är åtsidesstampen samma som på Hbg 58 men typen är naturligtvis Hbg 56.
- ⁵ Vi bortser här från möjligheten att stampar kan transporteras. Enda säkra förflyttningen under SE är stamparna som flyttats från Lund till Odense och tillbaka.

⁶ Varken fynden från Ölsted eller Lyngby kan bibehålla sina *tpq* med beaktan av det danska typinnehållet.

⁷ Eller Hbg 65. Denna typ ska enligt Hbg ha två nackebölgor på hjälmen och stampen ser ut att ha detta.

⁸ Att bestämmningen Hbg 56/58 är riktig vittnar om stor akribi och kännedom om stamparna, men blir trots allt inte riktig för typbestämningen.

⁹ Inför besöket fanns tre exemplar av Hbg 58 i estniska fynd (av totalt kända sex ex) med ovan noterade mynt (not 3) inräknat. Efter besöket återstår endast denna koppling. Se NNUM 1:2020 ”Hedebymynt – en komplettering”.

¹⁰ Avbildningen av åtsidesstampen som i Hbg publiceras som Roskilde 41 har en eftergravering *PAX*. I övrigt är det samma stamp. Kopplingen gör att vi här omattribuerar typen till Viborg.

SERPENTS AND CROSSES — EN STATUSRAPPORT

När Brita Malmer hastigt gick bort våren 2013 höll hon på med sin tredje och avslutande del i serien *Commentationes de Nummis in Suecia Repertis IX–XI, Nova series* (Comm NS). Volymen, del 14 i serien, som har rubriken *Serpents and Crosses, Scandinavian Coinages from the time after Louis the Pious, Cnut the Great, Harthacnut and Anund Jacob* är en fortsättning på Comm NS 9, *The Anglo-Scandinavian Coinage c. 995–1020*. Delen omfattar skandinaviska imitationer baserade på i huvudsak förebilder av de engelska typerna *Pointed Helmet* och *Short Cross*. Dessutom ingår en uppdatering av de tidiga Hedebys och Ribe-mynten som Malmer behandlade i sitt klassiska verk *Nordiska mynt före år 1000* publicerad 1966. Avslutningsvis finns en omfattande beskrivning av den danska Orm-typen, slagen i Lund, ansedd att vara den som innebar införandet av penningekonomi under 1020-talet.

Det efterlämnade manuskriptet visade sig bestå av cirka 600 sidor. Undertecknad fick frågan om att försöka slutföra arbetet med boken. Eftersom jag då bodde utomlands var det endast i mycket begränsad omfattning, utan tillgång till det om-

Mynt av den danska "Orm-typen" från det estniska fyndet i Linnakse, Harjumaa.

På åtsidan läser man: +HARDECNVT RXA

och på frånsidan: + ALFPARD ON LVND.

Vikt 0,95 g, diameter 18,2 mm.

fattande bakgrundsunderlaget, som det var möjligt att arbeta med materialet. Manuskriptet var fördelat på textdel, exemplarkatalog, bildkatalog, stampkedjeritningar med tillhörande beskrivning, fyndkatalog, bibliografi med mera. Initialt lovade jag ta hand om exemplar- och bildkatalogerna. Allt eftersom arbetet har framskridit har det dock visat sig att tidsåtgången har det dock visat sig att tidsåtgången har varit så omfattande att den rimligaste lösningen var att inte dela upp arbetet på flera personer.

En del olyckliga omständigheter gjorde att Brita behövde omarbета delar av den omfattande textdelen, ett arbete som pågick när hon gick bort. Tyvärr innebär detta att delar kommer att få lämnas ofullbordade efter att så mycket som möjligt av anteckningarna ställts samman från de otaliga pärmar och många hyllmeter av material som hon lämnade efter sig. Arbetet med boken sker i största utsträckning på Numismatiska Forskningsgruppen vid Stockholms universitet där allt grundmaterial, kartotek, särtryck med mera finns samlat.

En ytterligare utmaning är alla figurer, diagram och tabeller som enbart finns i form av handritade skisser och dessutom med flera kommentarer om att "komplettera, kontrollera siffrorna" etc. Flera har till dags dato ritats om, bland annat samtliga stampkedjeritningar för att både få ett enhetligt utseende men också för att utgöra ett fullvärdigt tryckunderlag. Trots detta kvarstår ett omfattande arbete med bilder och tabeller.

Brita var nog med att göra noteringar om kompletteringar och

ändringar men fokuserade på att arbeta i detalj med ett avsnitt i taget. Resultatet kunde man se i den cirka 200 sidor stora exemplarkatalogen. I en utskrivna version fanns, på mer eller mindre varje sida, noterade ändringar och tillägg. Dessutom fanns, i en separat pärm, ett stort antal ytterligare exemplar som i vissa fall visade sig vara införda i sin helhet, i andra fall i form av en enkel notering eller helt saknas i katalogen. Många uppgifter var dessutom memorerade av Brita och resulterade i inkompleta noteringar vilket krävt ett omfattande "detektivarbete" för att reda ut. Bildkatalogen med cirka 150 sidor visade sig också ha ett stort antal kommentarer kring bilder som borde bytas ut till riktiga fotografier från att vara kopior från böcker. Här har både museibesök och stöd från bland annat Kungliga Myntkabinetet och Den kgl Mønt- og Medaillesamling i Köpenhamn varit till ovärderlig hjälp.

Ett annat tidsödande arbete är att få boken konsistent med uppgifter som skall stämma överens mellan de olika delarna. Det som inte kommer att framgå av den färdiga boken är arbetet med underhållet av det kartotek som innehåller uppgifter och fotografier på samtliga mynt som ingår. Beskrivningen skulle kunnat göras mycket lång över de utmaningar som visade sig finnas när man väl började djupdyka i manuskriptet. Arbetet har i varje fall nu kommit så långt att layoutarbetet har påbörjats för delar av materialet parallellt med att resterande delar färdigställs med målet att vara klart i början av detta år. Den omfattande textdelen kommer där-

efter att skickas till översättning. Efter granskning och rättning av korrekturet kan boken förhoppningsvis gå i tryck sent 2021.

De två sista åren av min utlandsvistelse bodde jag i Tallinn och lärde då känna den fantastiskt fina kulturhistoriska staden. Dessutom hade jag förmånen att besöka Ivar Leimus på Historiska museet vid flera tillfällen och i och med det skapa en ovärderlig kontakt när det gäller det vikingatida numismatiska fyndmaterialet från Estland. Till detta kan jag nu lägga det stora tillmötesgående vi fick från Mauri Kiudsoo på Tallinns universitet!

Genom benägen hjälp från många personer och inte minst tack vare det stöd som erhållits från stiftelserna som nämns inledningsvis och som bland annat gjort det möjligt att resa och besöka museer och institutioner, nu senast vid denna resa till Tallinn, har många av de knepiga frågetecken för det estniska materialet som funnits i manuskriptet funnit sin lösning.

Bo Gunnarsson

Medlemsavgift år 2021 i SNF

Med detta nummer av SNT följer ett inbetalningskort för medlemsavgiften 2021. Eftersom SNF ibland får in betalningar utan angiven avsändare ber vi er vara uppmärksamma på detta och ange namn och adress på inbetalningskortet.

Om inbetalningskortet inte ligger med i denna försändelse kan man ändå sätta in avgiften på Plusgiro 15 00 07 - 3 eller Bankgiro 219 - 0502.

Medlemskap i SNF kostar endast 200 SEK per år och då ingår Svensk Numismatisk Tidskrift med åtta nummer. För medlemmar bosatta utanför Sverige är priset högre på grund av portoavgiften, 375 SEK.

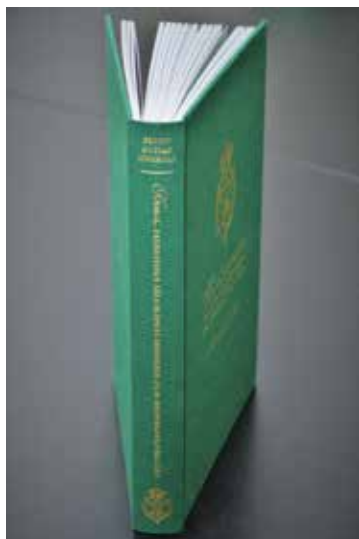
SNF:s kansli

Bengt Gustaf Jonshult: Kungl. Patriotiska Sällskapets medaljer och hedersbelöningar. 2019.
Inbunden, 235 sidor, illustrerad.
ISBN 978-91-637-0800-8

I **SVERIGE HAR VI** – och har haft – en ovanligt stor medaljutgivning, framför allt när det kommer till personmedaljer. Detta beror till stor del på den omfattande medaljutgivningen från kungliga akademier och sällskap. Flera av de stora utgivarna, exempelvis Svenska Akademien och Vetenskapsakademien, har redan behandlats i medaljkataloger. Nu har även Kungl. Patriotiska Sällskapets (KPS) medaljer och hedersbelöningar sammanställts i katalogform.

I snart 250 år har KPS bedrivit en kontinuerlig medaljutgivning. Den första av sällskapets medaljer, graverad av Gustaf Ljungberger, slogs 1772 och återgav på åtsidan Gustav III:s namn och titel och på framsidan sällskapets insignier bestående av en grupp av bergverks-, industri- och jordbruksredskap samt symboler för handel lagda på strand. På havet där bakom ses ett skepp och på himlen en uppgående sol. Denna framställning, med regenten på åtsidan och insignierna, eller sinnebild, på framsidan skulle följa sällskapets medaljutformning under lång tid och utgör en träffande beskrivning av KPS:s verksamhet och syfte med sin medaljutgivning.

För syftet var just att belöna och skänka kunglig glans åt personer som arbetat flitigt för det allmännas bästa inom exempelvis jordbruk eller industri. Till skillnad från tidigare officiella belöningssystem delades KPS:s hedersbelöningar till breda samhällsgrupper. Många av dem som uppmärksammades under sällskapets tidiga år var torpare, pigor eller drängar. Detta var givetvis en del av 1700-talets nyttoideal – ett sätt att främja det allmänna väståndet

genom idogt arbete eller snillrika förslag. Ordet ”patriotisk” i sällskapets namn betydde i samtiden att arbeta för det allmännas bästa och inte bara för egen vinning. Än i dag delar KPS ut medaljer och hedersbevis för bland annat betydande gärning och uppskattad arbetsinsats.

Bengt Gustaf Jonshult har sammanställt denna långa historia i en nyutkommen bok. Boken är dels en studie över KPS:s belöningsverksamhet ur ett historiskt perspektiv, dels en katalog över sällskapets utgivning av medaljer och andra hedersbelöningar.

I den första delen diskuteras först fenomenen ära, minne och medaljer, det vill säga hur vi ska förstå bruket att låta tillverka dessa äreminnen och vad det kan säga om medaljernas samtid. Därefter diskuteras KPS:s journal och de belöningar som där annonserades. Jonshult går sedan vidare till att redogöra för utdelningarnas former, varefter ett mer teoretiskt resonemang följer om så kallat kollektivt minne och hur det relaterar till medaljkonsten. Den inledande delen avslutas med en redogörelse för numismatiska principer, storleksangivelse med mera.

Katalogen, bokens största och viktigaste del, är uppdelad i två delar: medaljer respektive övriga hedersbelöningar. Medaljdelen, den mest omfattande, är kronologiskt uppställd efter regent. Medaljer som har utgivits under lång tid är upptagna under den regent då de först tillkom. Sällskapets personmedaljer är förtecknade för sig, efter de kungliga. Alla medaljer är återgivna med bild.

Sektionen om övriga hedersbelöningar skiljer sig något från medaljdelen, då den inte lika tydligt har formen av en katalog. Här är lite längre text inplacerad mellan föremålen för att ge sammanhang och förklaring. De föremålskategorier som tas upp är, i tur och ordning, hattkedjor, armband, ”det emaljerade ögat”, belöningskedjar, silverkors, silverbägare, dosor, etuier, miniatyurer, släpspanne och clips samt armbandsur.

Avslutningsvis diskuterar Jonshult olika hängen för medaljer, stämpelar som förekommer på medaljerna, bärandeordning med mera.

För oss som arbetar med eller intresserar oss för medaljer är det alltså välkommet med gedigna kataloger. Jonshults bok är ett sådant exempel, främst av två anledningar: dels är katalogen mycket ambitiös och detaljerad, dels anstränger sig författaren för att gå steget längre – att inte bara redogöra för KPS:s utgivning, utan att också försöka förstå den i ett historiskt perspektiv. Att alla föremål är återgivna i bild är givetvis mycket positivt.

Katalogens detaljnivå blir stundtals ett problem. I de fall en medalj förekommer i olika metaller, med olika upphängning eller varierande band tas den upp flera gånger, med ny bild och beskrivning. Jag anser att det hade räckt med en beskrivning per typ samt en kort redogörelse för vilka variationer av material och band som har påträffats. Det hade dessutom blivit lättare att referera till. Stundtals hade bättre kvalitet på bilderna höjt både upplevelsen av boken

och dess användbarhet. I vissa fall är det svårt att tydligt urskilja alla motiv på medaljerna. Litteraturreferenser i texten hade ytterligare ökat bokens användbarhet.

Sammanfattningsvis har Jonshult gjort ett stort och gediget arbete. Boken rekommenderas varmt till alla som intresserar sig för medaljkonst, Kungl. Patriotiska Sällskapet, nyttoideal eller minneskultur. Det är glädjande att Sveriges rika medaljhistoria fortsätter att intressera och blir allt närmare studerad och dokumenterad.

Martin Tunefalk

Jonshults bok (utgiven 2020) säljs av Rönnells Antikvariat och kostar 275 SEK. E-post: info@ronnells.se

Den kan också laddas ner: issuu.com/kungligapatriotiska-sallska-pet/docs/kps_webbversion

De Bornholmske Amatörarkæologer 25 år

STRAX FÖRE JUL fick jag mitt författarexemplar av jubileumsboken *De første og største fund* från De Bornholmske Amatörarkæologer (DBA), som firar 25 år som förening!

Det visade sig vara en imponerande och välillustrerad bok i flera delar, där jag vill nämna några av dem. Den inleds med korta berättelser, 1–6 sidor, från olika medlemmar om deras första eller största fynd. Flera av dessa kommenteras, också det i en kort artikel, av en sakkunnig arkeolog/forskare eller motsvarande. Bland det första jag läste var om Blykobbeskatten, kommenterad av Gitte Ingvardson. Jag förstår spänningen när man hittar något men också hur ivrig man är att få koppla in arkeologer och detektorkollegor för att göra en genomgripande undersökning. I det här fallet bestod fyndet av två delar, där den ena kunde friläggas *in situ*. Skatten innehöll omkring 150 vikinga-

tida mynt. Jag hade gärna önskat en djupare beskrivning av de ingående mynten, men boken riktar ju sig till en bredare allmänhet än numismatiker! Totalt omfattar den inledande delen cirka 130 sidor och många av de beskrivna fynden innehåller vikingatida mynt!

En andra del, cirka 60 sidor, handlar om "Udlandsrejser" där DBA blivit professionellt anlätade för att hjälpa till med undersökningar i Sverige, Norge, Tyskland och Polen. Jag kände inte till att DBA var anlätade i samband med efterundersökningar i Vittene, Västergötland, där Sveriges tredje största guldfynd har gjorts! De har även varit med i Uppåkra, Kaugård och Hedeby.

En tredje del handlar om när de medverkat vid utgrävningar på Bornholm. I flera fall väldigt uttömmande artiklar, bland annat om guldgubbarna från Sorte Muld, Bornholms svarta jord. Här har man även hittat glas och glaspärlor som detaljerat beskrivs. Även om metalldetektorerna i dag spelar en stor roll inom DBA så finns beskrivningar av stenåldersfynd som resulterat i upptäckten och utgrävningarna av betydelsefulla boplatser.

I boken beskrivs också De Bornholmske Amatörarkæologers och mål, metoder och fem olika arbetsmodeller, en nog så viktig del i det

lyckosamma samarbetet mellan amatörer och professionella forskare.

Man kan hoppa in var som helst i den mer än 400 sidor tjocka boken och börja läsa, den är perfekt att ta fram till eftermiddagskaffet eller när vädret visar sina sämsta sidor! Det är en bok som jag varmt kan rekommendera – och där man på köpet får möjligheter att träna upp sin danska!

Jag fick nedanstående länkar från förlaget för beställning av boken och där jubileet och lanseringen uppmärksammades i media.

Bogen kan bestilles via dette link:

<https://forlagetbrianchristensen.dk/butik/de-foerste-og-de-stoerste-fund-de-bornholmske-amatoerarkaeologer-25-aar/>

TV-programmerne kan genses via dette link:

<https://forlagetbrianchristensen.dk/2020/flot-presse-af-dba-bogen/>

Not. Lagstiftningen för användning av metalldetektorer är olika i Sverige och Danmark. I Danmark är det förbjudet att söka vid fredade fornminnen och i övrigt måste tillåtelse inhämtas från markägaren. I Sverige krävs tillstånd från Länsstyrelsen för varje enskilt användningsstillfälle enligt bestämmelserna för metallsökare i kulturmiljölagen kap. 2, §§ 18–20.

Bo Gunnarsson

Myntstudier 2020:1

MYNTSTUDIER – tidskriften som utges digitalt av Numismatiska Forskningsgruppen vid Stockholms universitet sedan 2003 – har utkommit med sitt sista nummer under professor Kenneth Jonssons ledning. Efter honom tar hans efterträdare Jens Christian Moesgaard över som redaktör.

Det senaste numret består av hela 88 sidor med långa artiklar av Mauri Kiudsoo, Jani Oravisjärvi, Bo Gunnarsson och Kenneth Jonsson.

Hämta Myntstudier 2020:1 här:

https://www.archaeology.su.se/polopoly_fs/1.533114.1608210641!/menu/standard/file/Myntstudier_2020_1_Lasvanlig.pdf

Kurt Hallström 1934–2020

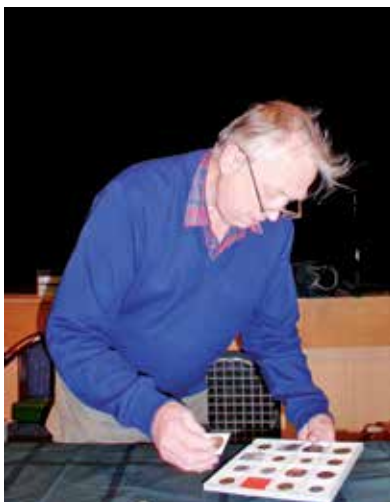
I oktober 2020 avled vår vän Kurt Hallström. En bortåt 40-årig vänskap var därmed till ända; vi lärde känna Kurt på 1980-talet via vårt gemensamma intresse – mynt.

Kurt föddes i Malmö och arbetade på SJ som växlare och senare även på ställverket vid Malmö Centralstation. Jobbet slet på kroppen och han blev så småningom förtidspensionerad. Efter detta ägnades mycket av hans tid åt numismatiken och hans myntfirma Monetarium.

Kurt blev Malmö trogen fram till dess att hans fru Elisabet gick i pension. Då flyttade de båda till hennes födelseort Näsum i nordöstra Skåne, alldeles vid gränsen till Blekinge. Kontakterna med samlarna upprätthölls inte minst via Monetariums lagerlistor, som skickades ut mellan 1980 och början av 2000-talet. Det blev drygt 75 listor under åren med en innehållsmässig bredd som speglade Kurts näsa för kuriositeter. Där fanns mynt, medaljer, polletter och numismatisk litteratur men även icke-numismatiska objekt. När listorna kom i brevlådan var det en högtidsstund och det gällde att skynda sig till telefonen om man ville försäkra sig om ”pärlorna”.

Förutom via sina listor träffade Kurt sina kunder på mässor och marknader. Här hade han ofta sin fru Elisabet med sig som medhjälpare. Så småningom ville inte hon vara med på marknader utomhus och då fick bland andra undertecknad (Bernt) ibland hoppa in som ersättare. Efter Elisabets död 2002 blev det även inbrott på en del inomhus-evenemang.

Några entusiaster startade år 2002 den informella ”Pollettgruppen”. Den utgjorde egentligen en mejllista som gruppens medlemmar kunde använda för att fråga eller informera varandra i olika pollettrelaterade spörsmål. Kurt var mycket intresserad av

Kurt Hallström i Olofström 2004.

FOTO: BERNT THELIN.

polletter, så han blev snart en aktiv medlem. När sedan Svenska Pollett-föreningen bildades 2009 följde han med dit och fortsatte att bidra med idéer och artiklar till medlemsbladet *Pollettbössan*.

På lokalt plan var Kurt under många år engagerad i Kristianstads-ortens Numismatiska Förening och föreningsmötena blev en trevlig träffpunkt för oss. Under flera somrar var han också en av de drivande entusiasterna bakom myntmässan i Olofström, en mässa som genom att den avhölls på sommaren blev ett välkommet numismatiskt avbrott för semesterfirande sydsvenskar.

Kurt gillade litteratur och hade ett ganska stort numismatiskt bibliotek. Detta kopplat till ett gott minne gjorde att man gärna tog kontakt med honom när man behövde hjälp med ett numismatiskt problem. Vid några tillfällen delade han med sig av sin kunskap om polletter via artiklar i Svensk Numismatisk Tidskrift. Han var medlem i Svenska Numismatiska Föreningen sedan 1991.

År 2009 startade Myntauktioner i Sverige sin verksamhet. Kurt kom även där att bli en viktig resurs. Hans kunnande utnyttjades inte minst för

de lite svårare problemen. När undertecknad (Dan) gick bet på att identifiera något eller några inlämnade objekt gick ofta frågan till Kurt, som tog sig an detektivuppdraget med stor förtjusning. Han brukade fråga hur lång tid han hade på sig och fick då ofta svaret att det inte var så bråttom. Det dröjde oftast inte många timmar innan Kurt hade lösningen på frågeställningen och svarade med lärda utläggningar.

Ett annat intresse för Kurt var musik och han var en inte oäven trumpetare. Bland annat lär han ha spelat med Leif Uvemarks orkester på danspalatset Amiralen i Malmö och ska även ha deltagit i föreställningar med Nils Poppe. Jazzen var Kurts musik.

Via vårt gemensamma numismatiska intresse lärde vi känna Kurt väl och kom att räkna honom som en av våra nära vänner. Kurt kommer att saknas och vårt numismatiska liv kommer att bli fattigare.

Bernt Thelin &
Dan Carlberg

Ian Wiséhn 1951–2020

Före museichefen Ian Wiséhn vid Kungliga Myntkabinettet – Sveriges ekonomiska museum avled den 27 oktober förra året.

Numismatiska Föreningen i Finland

meddelar att Petteri Järvi vid årsskiftet avgick som ordförande för Numismatiska Föreningen i Finland. Han står kvar som ansvarig för föreningens Åboklubb.

Aki Tsupari blev invald som Petteris efterträdare på föreningens höstmöte i början av december. Han kan nås på: aki.tsupari@snynumis.fi.

ANSÖKNINGAR TILL

Sven Svenssons Stiftelse för Numismatik

ANSLAG LÄMNAS FÖR VETENSKAPLIGA
ARBETEN INOM FRÄMST SVENSK NUMISMATIK:
FORSKNING, RESOR & PUBLIKATIONER

STIFTELSENS UPPGIFT ÄR:

- Köpa in föremål som saknas i KMK:s samlingar
- Ge bidrag till publikationer som kan tjäna svensk numismatisk forskning
- Stödja forskare i svensk numismatik

Stiftelsen sammanträder två gånger per år, en gång under våren, en gång under hösten. Ansökan ska vara stiftelsen tillhanda senast 15 februari, alternativt senast 15 september. Skicka ansökan till:

Sven Svenssons Stiftelse för numismatik
Handelsbanken Stiftelsetjänst
106 70 Stockholm

WWW.SVENSVENSSONSSTIFTELSE.SE

APPLICATIONS FOR

Sven Svensson's Foundation for Numismatics

APPLICATIONS FOR GRANTS ARE PROVIDED FOR SCIENTIFIC
STUDIES, MAINLY WITHIN SWEDISH NUMISMATICS:
RESEARCH, TRAVELS & PUBLICATIONS

THE FOUNDATION'S ASSIGNMENTS ARE:

- Purchases of items missing in the collection of The Royal Coin Cabinet
- Contributions to publications that could benefit Swedish numismatical research
- Support for researchers in the field of Swedish numismatics

The Foundation Board meets twice a year, in March and October.
Applications must be submitted before 15 February or 15 September.
Address: Sven Svensson Stiftelse, c/o Handelsbanken Stiftelsetjänst,
se-106 70 Stockholm, Sweden

WWW.SVENSVENSSONSSTIFTELSE.SE

Bli medlem i

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Stiftad 1873

Arsavgiften är även 2021 endast
200 SEK

Som medlem får du
Svensk Numismatisk Tidskrift
som utkommer med
åtta nummer per år

Inbjudan till föreningskvällar
med föredrag m.m.

Reducerat pris på vissa böcker

info@numismatik.se

Skarabé Mynt & Guld AB

köper och säljer

MYNT, SEDLAR
och MEDALJER

Föremål från antiken

Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031 - 135 088

skarabe@telia.com - www.skarabe.eu
Öppet: Vardagar 10-18

MYNTBUTIKEN I SVERIGE AB

Kyttingevägen 15
181 31 Lidingö

Tidsbokning: 08-684 392 00

KÖPER MYNT – MEDALJER
HEMBESÖK STOCKHOLM

Se exempel på inköpspriser:
www.myntbutiken.se

AUKTIONER & MÄSSOR

- 27-28/3 *Inställt!* Misab, auktion 36, Stockholm
24/4 *Inställt!* Myntmässa, FriMynt, Helsingborg
8/5 Myntauktion, Myntkompaniet, Stockholm
15-16/5 Misab, auktion 36, Stockholm
4/9 Myntmässa, FriMynt, Helsingborg

Se mer här: ingemars.se/agenda

Strandbergs Mynthandel & Aktiesamlaren AB

Värderar, köper och säljer
mynt, ordnar, medaljer, aktiebrev,
sedlar, äldre handlingar m.m.

www.strandbergs-mynt.se

Hantverkargatan 36
112 21 Stockholm
Tel. 08 - 611 01 10

HOLMASTO MYNTHANDEL

MYNT, SEDLAR, MEDALJER,
MILITARIA M.M.

Vårens auktioner
se: www.holmasto.com

Alexandersgatan 50
00100 Helsingfors, Finland
+358 9 666 500
holmasto@holmasto.com
www.holmasto.com

SNF:s kansli
på Banérgatan har stängt
tills vidare

Vi återkommer så snart det
öppnar igen

Vi nås på:
info@numismatik.se

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt Sedlar Medaljer
Ordnar Nålmarken

Öppettider:
Vardagar 10.00 – 18.00
Hantverkargatan 8
11221 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
kontakt@selinsmynthandel.se

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46
Box 5132 • 102 43 Stockholm
Tel. 08 – 662 62 61

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR
MEDALJER • ORDNRAR

*Lagerlista över svenska personmedaljer
och numismatisk litteratur*

www.nordlindsmynt.se

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Olympiska föremål

Gamla Brogatan 36
111 20 STOCKHOLM
Tel. 08 – 411 08 07

Öppet: måndag – torsdag 11–13

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är sedan 1973 en etablerad sammanslutning av för närvarande 22 mynthandlare. Föreningens syfte är att samordna strävanden och idéer angående mynthandels utveckling, uppmontra vetenskaplig forskning och sprida kännedom om numismatik, samt att skapa varaktiga och vänskapliga förhållanden svenska mynthandlare emellan. Medlemarna förbinder sig att ej saluföra förfalskade objekt i enlighet med Svenska Numismatiska Föreningens upprop.

BESOU UR & ANTIK AB

Bertil Svensson
Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031 – 139484
besour @ telia.com
www.besour.se

CEDERHOLMS MYNTHANDEL

Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. 076 – 8344684
cederholmsmynthandel @ gmail.com

COLLECTIA AB

Pramvägen 1
312 51 Knäred
Tel. 0430 – 50743 (mån – tors 13–15)
info @ collectia.se
www.collectia.se
Kontakt: Jimmy Häggqvist

ROBERTO DELZANNO MYNTHANDEL

Villa Långbro – Stockholm
Tel. 0708 – 865008
roberto @ delzanno.se
www.delzanno.se

HAMRIN & SVAHN MYNT AB

Sjöberg 1
147 91 Grödinge
Tel. 08 – 7326686, 070 – 2126455
christian.hamrin @ telia.com

JOAKIMS MYNT & SEDLAR

Södra Långvägen 17 A
443 39 Lerum
www.joakimsmyntochsedlar.se

KARLSKRONA MYNTHANDEL AB

Hantverkaregatan 37
371 35 Karlskrona
Tel. 0455 – 81373
lennart @ mynt.nu
www.mynt.nu

RUNE LARSSON MYNTHANDEL

Stora Brogatan 14 / Box 98
501 13 Borås
Tel. 033 – 410315

LUNDS MYNTHANDEL

Klostergatan 5
222 22 Lund
Tel. 046 – 144369
butik @ lundsmynthandel.se

J. MELIN MYNT

Koltrastvägen 23
373 32 Nätraby
melinmynt @ hotmail.com

MITQALCOINS

Klas Johnsson
Box 5078
141 05 Kungens kurva
info @ mitqalcoins.se
Tel. 070-6101073

HB MYNTINVEST CORONA

Hemgårdsvägen 28f
611 38 Nyköping
Tel. 0155 – 286325
www.coronamynt.se

NILSSONS MYNTHANDEL AB

Box 12
896 21 Husum
Tel. 076 – 1132207
nilssonsmynthandel @ hotmail.com

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46 / Box 5132
102 43 Stockholm
Tel. 08 – 6626261
info @ nordlindsmynt.se
www.nordlindsmynt.se

NUMIKON / TICALEN MYNTHANDEL

Stefan Jonasson / Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. 073 – 9540868
numikon @ comhem.se

PECUNIA MM HB

Östra Mårtensgatan 19
223 61 Lund
Tel. 0705 – 252519
mattsson.g @ telia.com

J. PEDERSEN MYNTHANDEL

Norra Strandgatan 30 / Box 1320
251 13 Helsingborg
Tel. / fax 042 – 122528
pedersen.mynt @ telia.com
www.jpetersen.se

SELINS MYNTHANDEL AB

Hantverkargatan 8 / Box 16390
112 21 Stockholm
Tel. 08 – 4115081
www.selinsmynthandel.se

SKARABÉ MYNT & GULD AB

Drottninggatan 10
411 14 Göteborg
Tel. / fax 031 – 135088
skarabe @ telia.com
www.skarabe.eu

SVENSK MYNTHANDEL

Mikael Kindahl
Badstugatan 24, Bredablick
691 32 Karlskoga
svenskmynthandel @ hotmail.com
www.svenskmynthandel.se

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

Gamla Brogatan 36
111 20 Stockholm
Tel. 08 – 4110807
www.hwmynt.se

AB WIJK ANTIK

Flisvägen 5
743 94 Skyttorp
Tel. 070 – 3680807
info @ wijk.se

www.smf.com.se

MYNTAUKTION

Stockholm lördag 8 maj 2021

**Nu söker vi inlämningar till vårens stora live-auktion.
Välkommen in med dina objekt!**

Några redan inlämnade objekt till vårens auktion:

1 riksdaler 1721
sign. Hedlinger

1 riksdaler 1825
Choice!

2 kronor 1913
Choice!

½ daler / 8 skilling banco 1830
Provmynt

Indien
1 rupee 1840

Bättre mynt och hela samlingar mottages till kommande myntauktioner.
Vi har mycket goda möjligheter att finna köpare till dina objekt eftersom mer än 20.000 kunder i Sverige och utlandet ser varje auktion via vår hemsida och katalogen.

Kontakta oss för en förutsättningslös diskussion!

MYNTKOMPANIET

Myntkompaniet
Svartensgatan 6
116 20 Stockholm

Tfn: 08-678 32 17

E-post: coins@myntkompaniet.se

www.philea.se

MYNTAUKTIONER

I SVERIGE AB

INLÄMNING PÅGÅR

Vi tar fortlöpande emot inlämningar av:

SVENSKA MYNT - ANTIKA MYNT - UTLÄNDSKA MYNT
SEDLAR - MEDALJER - POLLETTER - ORDNAR - LITTERATUR

AUKTON 36

15-16 maj - Hotell Sheraton, Stockholm

Ett urval exklusiva dukater som säljs på auktion 36

Myntauktioner i Sverige AB

Banérgatan 17, 115 22 Stockholm • Storgatan 10, 342 60 Moheda

E-mail: info@myntauktioner.se • Telefon: 08-410 465 65

www.myntauktioner.se